

Српска револуција



Српска застава из Првог српског устанка

Под појмом Српска револуција подразумевамо Први и Други српски устанак, јер се тим догађајима Срби нису само ослободили османске власти, већ су на простору Србије укинути турски феудални односи и почео је процес развоја буржоазије и грађанског друштва.

Почетком 19. вијека знаци слабљења османске државе постали су очигледни. Султанова власт била је слаба, а у појединим дијеловима царства готово да није ни постојала. Слабљење централне власти искористила су **четворица дахија** (Аганлија, Кучук Алија, Мула Јусуф и Мехмед ага Фочић) да узурпирају власт на простору Београдског пашалука (познат и као Смедеревски санџак) и заведу страховладу.

Преузимањем власти у пашалуку положај хришћана постао је неподношљив те су Срби одлучили да дигну буну против дахија како би их протјерали са власти и на тај начин завели стање какво је било прије доласка дахија на власт. Када су дахије сазнале за буну, одлучиле су да побију све виђеније Србе и тај догађај остао је упамћен као **сјеча кнезова**, када су Турци, у јануару 1804. г, побили око 70 виђенијих Срба. Овим чином дахије су се надале да ће застрашити Србе и тако их одувјерити од дизања устанка, међутим постигнут је сасвим супротан ефекат. Вође Срба одлучиле су да пожуре са дизањем устанка и тако је **14. фебруара 1804. г. у Орашцу под вођством Ђорђа Петровића Карађорђа подигнут Први српски устанак**. Устаници су ослободили београдски пашалук и шест нахија око њега, а однијели су и неколико значајних побједа над Турцима, као што су битка на Иванковцу, битка на Мишару и битка на Делиграду.



Карађорђе Петровић



Територија ослобођена током Првог српског устанка



Пошто је Србија ослобођена, било је неопходно да се организује власт на ослобођеној територији, те је, с тим у вези, формиран **Правитељствујушчи совјет србски**, врховни орган власти у Карађорђевој Србији. Совјет се састојао од попечитељстава (министарстава) а на његовом челу налазио са прота Матеја Ненеаовић Питања војске и одбране земље била су у надлежности војда Карађорђа Петровића, док су цивилна питања била у надлежности Правитељствујушчег совјета.

Године 1806. у рат против Османског царства ступила је Русија, те Србија ступа у савезништво са Русима како би се успјешније водио рат против Турака.

Карађорђе је то искористио да напредује у три правца како би проширио устанак. Правци напредовања ка Босни и Старом Влаху имали су одређеног успјеха, али су устаници доживјели катастрофу код Ниша, када је, у **битци код Чегра 1809.** г. турска војска поразила Стевана Синђелића и његов одред војника.



Када је схватио да је бика изгубљена, Стеван Синђелић је одлучио да се повуче до барутане, чекао је да што више Турака провали у његов шанац и у последњем тренутку пуцао је у барут и муницију изазвавши велику експлозију, која је усмртила и њега и велики број Турака који су се око војводе налазили.

Иако су однијели побјду на Чегру, Турци су били бијесни због великих жртава које су у самој битци имали, те су одлучили да се освете Србима. По наређењу Хуршид паше, Турци су обезглавили тијела погинулих српских ратника и од њихових глава сазидали су кулу од лобања тј. **Беле кулу**.

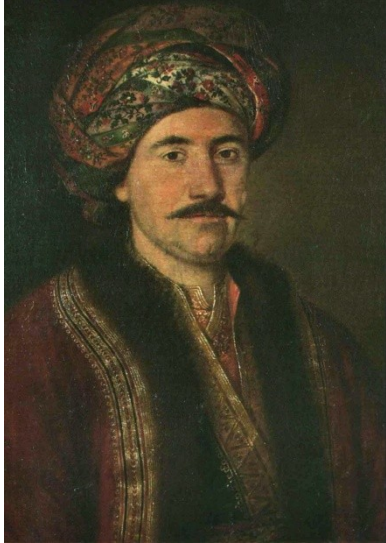
Данашњи изглед Беле куле код Ниша

Након пораза на Чегру Турци су провалили у источни дио Србије, али је уз велике напоре, Карађорђе успио да стабилизује ситуацију и поврати изгубљене територије.

Кључни моменат за устанак десио се 1812. г. када је Русија одлучила да склопи мир са Турцима, јер јој је пријетио рат са Наполеоном. Миром у Букурешту из 1812. г. престало је непријатељство између Турака и Руса, а 8. тачка мира односила се и на Србију. Србија је, миром у Букурешту, постала аутономна област у оквиру Османског царства, а турски војници имали су право да се врате у утврђене градове Србије. Овакав мир за Карађорђа је био неприхватљив, те га је Србија одбила и самостално наставила борбу са Турцима. Пошто више нису били у рату са Русијом, Турци су могли све своје снаге да преусмјере на Србе. **Одлучујућим нападом из три правца 1813. г. Турци су освојили Србију и на тај начин Први српски устанак је пропао.**



Иако је Први српски устанак угушен, није угушена и жеља народа за слободом. Тако је у **Такову 23. априла 1815. г. под вођством Милоша Обреновића избио Други српски устанак.**



Устанак се брзо ширио из свог центра, а устаници су однијели и неколико побједа над Турцима, као што су битка на Љубићу и битка на Дубљу. Милош Обреновић одлучио је да приступи другачијој тактици у циљу ослобођења Србије, тј. он почиње преговоре са Турцима. **Док је Карађорђе Првим српским устанком хтио путем оружја и борбе да ослободи Србију, Милош дипломатијом и преговорима жели да оствари тај циљ.** За основу преговора Милош узима мир из Букурешта из 1812. г. и на основу њега тражи аутономију за Србију, а такође добија и подршку царске Русије.

Милош Обреновић

Дуга и мукотрпна дипломатска борба на крају је уродила плодом. Султан је био принуђен да **хатишертом из 1830. г.** призна аутономију Србији при чему је она постала вазална кнежевина у оквиру Османског царства, а **хатишертом из 1833.** Србији је прикључено још шест нахија изван Београдског пашалука.

Тезе (преписати у свеску)

- Дахије: Аганлија, Кучук Алија, Мула Јусуф, Мехмед ага Фочић
- Први српски устанак избио је 14. 2. 1804. г. у Орашцу под вођством Карађорђа Петровића
- Значајне битке: битка на Иванковцу, битка на Мишару, битка на Делиграду
- Правитељствујушчи совјет србски - врховни орган власти у Карађорђевој Србији
- Битка на Чегру 1809. г.- након битке Турци сазидали Ћеле кулу
- Године 1813. Турци освајају Србију- пропаст Првог српског устанка
- У такову 23. 4. 1815. г. избио је Други српски устанак под вођством Милоша Обреновића
- Значајне битке: битка на Љубићу и битка на Дубљу
- Хатишертом из 1830. г. Србија постаје аутономна у оквиру Османског царства, а хатишетом из 1833. г. добија територијално проширење.